

Metodologija razumijevanja socijalnih pokreta s akcentom na pokrete *Zauzmimo Wall Street* i *Tea party*

Rouhollah Kaderi Kangavari

Direktor Naučnoistraživačkog instituta "Ibn Sina", Sarajevo

Sažetak

Povijest SAD-a bilježi veliki broj društvenih pokreta, štaviše ova država je nastala zahvaljujući jednom pokretu koji je nastao u znak protesta protiv engleskih kolonijalista. Nakon II svjetskog rata javili su se veliki društveni pokreti kao: Pokret za prava žena, Radnički pokret, Pokret za mir, Pokret za zaštitu prava crnaca, Pokret za ljudska prava, Pokret protiv atomskog naoružanja, Ekološki pokret, Pokret protiv smrtne kazne, Antiglobalistički pokret, Pokret za pravo pobačaja, Pokret za zabranu pobačaja, te, Pokreti podrške LGBT populaciji. Pri tome ne treba zaboraviti pokret *Tea party* koji se na društveno-političkoj sceni Amerike pojavio 2009. godine kao reakcija republikanaca i konzervativaca na izbor Baracka Obame za prvog predsjednika SAD-a crne boje kože. Pokret *Zauzmimo Wall Street*, iz 2011. godine, nastao je kao protest na bankarski sistem i djelovanje kapitalističkog sistema. Naravno, pokret *Zauzmimo Wall Street* nije tražio ukidanje kapitalističkog sistema već je smatrao da sadašnji ekonomski okvir zahtijeva opsežne reforme koje neće samo zadirati u čovjeka nego će biti prilika za iskorjenjivanje postojeće političke i ekonomske korupcije. Teza na kojoj se temelji rad je da pokret *Zauzmimo Wall Street* još uvijek

traje i premda se ne može predvidjeti njegova budućnost, ali s obzirom na iskustva ostalih društveno-političkih i ekonomskih pokreta Amerike, i ovaj će pokret ostaviti traga a njegov će utjecaj zasigurno zahvatiti ekonomsko-pravni poredak Amerike posebno u bankarskom sektoru. Također, slogani i parole ovog pokreta čak i ako budu potpuno destruktivne će izazvati promjene na dvije ravni: unutar sistema i u ekonomskim relacijama (finansijska kontrola i finansijski sistem Amerike) koje se neće moći ignorisati.

Ključne riječi: Pokret, sociologija, *Wall Street*, *Tea party*, kapitalizam.

Uvod

U savremenoj američkoj povijesti javljali su se brojni civilni, društveni, esnafski pokreti; pokreti za pravdu, za zaštitu ljudskih prava, etički i rasistički. Svi su u vidu miroljubivih protesta od vladajućeg sistema zahtijevali uspostavu pravde te racionalnosti u svim društveno-političkim sferama privatnog i javnog života te su tako sistem stavljali pred ozbiljan izazov. Neki od tih pokreta su: Aktivisti crvene boje kože, Protivnici oporezivanja, *Tea party*, Žensko pravo glasa, Radnički pokret, Civilna prava, Pokret za prava crnaca, Antiratni pokret... Ali svi su ovi pokreti ugušivani u sučeljavanju sa kompliciranim obavještajno-sigurnosnim, pa čak i, vojnim američkim sistemom "gvozdene pesnice". Bitno je naglasiti da su se aktivnosti gušenja sprovodile i sprovode pozivajući se na zakone i odredbe uspostavljene od jednopostotne manjine koja uz novčanu i medijsku potporu vladajućih cionista drži pod kontrolom Američki kongres. Upravo ovim sredstvima došli su glave i pokretu *Wall Street* (Qaderi Kangavari, 1395: Uvod).

Pokret *Zauzmimo Wall Street* nastao je 17. 09. 2011. godine. Toga dana, a na zahtjev magazina *Adbusters* (neki mediji smatraju da je pokret nastao od kanadske grupe po imenu *Adbusters* koja se bavi medijskim aktivnostima) koji je 13. jula od svojih simpatizera tražio da se u znak protesta protiv američkih banaka i njihovog djelovanja okupe u parku *Zuccotti* na Trgu slobode u donjem dijelu njujorškog *Manhattna* u blizini finansijskog središta zvanog *Wall Street*, došlo je do protesta koji su prerasli u široki masovni pokret te su se u više od 100 američkih gradova i u oko 1500 gradova svijeta u blizini bankarskih središta organizirale demonstracije po uzoru na ovaj pokret.

Pokret *Zauzmimo Wall Street* je na svojoj web stranici u dijelu "O nama" objavio: "99 % nas je koji smo istjerani iz svojih domova. Uskraćeno nam je zdravstveno osiguranje. Trpimo posljedice ekološke zagađenosti. Satima teško radimo za mizernu nadnicu bez ikakvih zakonskih prava koja nam pripadaju, naravno ako uopće uspijemo pronaći posao. A onih 1% uživaju sva prava. Nama je uskraćeno sve. A nas je 99% u društvu" (http://occupywallst.org/article/who_we_are). Na prvoj Web stranici Pokreta potom je napisano: "Vi radite za kapital a da li kapitalizam radi za Vas?" što potvrđuje nedoumicu u efikasnost i legalnost kapitalističkog sistema. Tako je pokret *Zauzmimo Wall Street* koji je predstavljao miroljubive proteste protiv kapitalističkog sistema postepeno prerastao u masovni pokret "zauzimanja javnih površina", odnosno miroljubivi protestni pokret protiv američkog političkog sistema.

I danas postoje duboki društveni procjepi, nejednakosti i nepravde u društvenim procesima što je uz korištenje virtualnog prostora i virtualnih društvenih mreža dovelo do toga da pokret onih 99% nastavlja isti onaj svoj život izlažući onih 1% vladajućih ozbiljnim prijetnjama jer u svom poprilično konfuznom stanju posežu za nasilnim djelovanjem odnosno kako reče Paul Roberts izazivaju puč. Glavni američki mediji koji su u potpunosti pod kontrolom cionističkog kapitala ulažu velike napore kako bi pokret *Zauzmimo Wall Street* predstavili "mrtvim". Ali kako ističu aktivisti ovog pokreta: "Realnost je ta da pokret 'Zauzmimo' živi u svim dijelovima zemlje te da nastavlja aktivnosti na uspostavi pravde". Ali problem je u tome što ga "esnafski mediji ignorišu". (Flowers and Zeese, 2012: p1).

Kako god, o ovom Pokretu moglo bi se postaviti niz pitanja, između ostalog i ova: Da li se ovdje radi o formiranju velike revolucije na teorijsko-praktične temelje kapitalističkog sistema? Šta je suština i koje su karakteristike ovog Pokreta? Drugim riječima da li je pokret usmjeren protiv kapitalizma ili kapitalista? Da li su protesti ljudi koncentrirani na bazu kapitalizma ili na mjere kapitalističkog sistema? Kao što je kazano na početku ovog uvoda pokret *Zauzmimo Wall Street* jedan je od desetaka a možda i stotina društvenih pokreta koji su formirani u savremenoj američkoj povijesti. Stoga ćemo prije nego odgovorimo na gore postavljena pitanja ukratko kazati o najvažnijim društvenim pokretima savremene američke povijesti.

Savremeni društveni pokreti Amerike

Formiranje SAD-a počelo je jednim protestnim društvenim pokretom. Zapravo se radilo o pobuni i revoluciji protiv engleskih imperijalista. Rezultat ovog nasilnog i krvavog pokreta je američka nezavisnost i formiranje države pod nazivom Sjedinjene Američke Države sa definiranim ustavno-pravnim poretom i političkom strukturom. Od vremena nakon formiranja kao jedne političke tvorevine pa do danas kroz Ameriku je prodefilovalo na desetke društvenih pokreta. Američka povijest bilježi i unutrašnje američke ratove koji su počeli pokretom za ukidanje ropstva. Proteklo je niz godina od ovog pokreta a o njemu i unutrašnjim američkim ratovima je napisano na desetke predaja i povijesnih revizija. Ovi su ratovi odnijeli oko 600.000 života i na koncu donijeli su ukidanje ropstva i očuvanje federalnog američkog poretka. Nakon unutrašnjih ratova povijest Amerike svjedoči raznim drugim pokretima. Praznik rada 1. maj koji se obilježava širom svijeta vezuje se za pokret američkih radnika koji je prerastao u nacionalni a potom i globalni pokret (Sağadpour, 1390).

Na tragu toga povijest ove zemlje svjedoči pojavama kriza koje su dovodile do formiranja narodnih pokreta te se u proteklim desetljećima u Americi pojavio veliki broj pokreta. Tokom 60-ih, 70-ih godina prošlog stoljeća u Americi su se pojavila dva istaknuta pokreta. Jedan je Pokret za ljudska prava čije se osnivanje vezuje za incident u gradu Montgomery u saveznoj američkoj državi Alabama 1955. godine kada je Rosi Parks onemogućen ulazak u autobus zbog crne boje kože. Martin Luther King Junior, mladi američki baptistički svećenik, je tim povodom organizirao višemjesečni "bojkot autobusa". Luther Kingova inicijativa je prerasla u jedan veliki pokret koji je imao velikog utjecaja na rasizam te crnce i bijelce u američkom društvu te doveo do pojave američkog civilnog pokreta koji je zahtijevao jednakost za crnce štaviše i pravo prioriteta (ako bi se, primjera radi, ukazala jednaka šansa za posao jednome crncu i jednome bijelcu onda crncu treba dati prednost zbog pritisaka koje je morao podnositi u prošlosti). Američki Pokret za ljudska prava je segment jednog generalnijeg društvenog pokreta čiji je naziv bio "rasna jednakost" formiranog 1955. god. s ciljem uspostave jednakosti između crnaca i bijelaca a koji je prestao djelovati 1968. god. usvajanjem civilnog zakona. U ovom periodu je borba bez nasilja i nepokornosti izazvala mnogobrojne krize između aktivista i lokalnih vlasti, pokrajina

i saveznih država u SAD-u te su država, društvo i esnafi bili primorani da se organizuju kao suprotstavljeni front naspram američkih crnaca i nepravde kojoj su bili izloženi. Tih godina se pojavio i veliki antivi-jetnamski pokret koji je eskalirao ubistvom 4 studenta na Univerzitetu Kent i prerastao u važan segment unutrašnje američke politike tokom rata. Kasniji pokreti svoju inovativnu snagu u velikoj mjeri duguju ovim dešavanjima iz 60-ih (Batamour, 1379: 59).

Dakle, istražujući uzroke društvenih previranja u Americi možemo govoriti o tri vrste uzroka: političkim, ekonomskim i društveno-kulturnim.

1. Najvažniji politički uzrok društvenih previranja u Americi je polarizacija političkih stranaka i neefikasna politika. Kako smatraju neki američki analitičari slabost Amerike nije produkt ekonomije ove zemlje već nekih državnih politika.
2. Jedan od ekonomskih faktora društvenih previranja u Americi je veliko smanjenje poreza bogatima te povećanje budžeta Pentagona kao i vojnog budžeta za direktne ratove koje vodi Amerika u raznim regionima svijeta, naročito na Bliskom istoku.
3. Jedna od najvažnijih hipoteza kada se radi o pojavama društveno-kulturnih kriza počiva na tvrdnjama o "socijalnom kapitalu".

U nastavku ćemo dati kratki pregled najvažnijih američkih pokreta.

1. Američki pokret za civilna prava

Uprkos očekivanjima američkih crnaca nalog za oslobađanje od ropstva kojeg je izdao američki predsjednik Abraham Lincoln 1863. godine nije doveo do izjednačavanja njihovih prava sa bijelcima nego je sistem rasne diskriminacije u još žešćem obliku od prethodnog sistema naslijedio sistem ropstva. U novom sistemu su crncima uskratili društveni status, sigurnost zapošljavanja i nacionalni identitet. Odvojili su njihove gradske četvrti, groblja, restorane, parkove pa čak i česme za pitku vodu a također su im uskratili pravo školovanja sa bijelcima, jednaku nadnicu i sl. (Hezb-e Ğomhori-ye eslāmī, 1359: 4038).

Drugi svjetski rat i ušešće velikog broja crnaca u odbrani slobode od fašizma promijenilo je poziciju ove rasne grupe u okviru unutrašnjih američkih promjena. Prvi korak u poboljšanju društvene pozicije bio je uključivanje vojnih jedinica koje su sačinjavali crnci u ostale jedinice američke vojske 1945. godine. Potom je Vrhovni sud SAD-a 1954. g., kada

su u Bijeloj kući bili republikanci, donio povijesnu odluku kojom je proglasio nezakonitim postojeći rasni obrazovni sistem u školama. Ova odluka je crnce izbavila iz jedne nedostojne povijesne diskriminacije, ali je i dalje nastavljen otpor “rasnom stapanju” u američkom nekadašnjem robovskom društvu. Crncima je i dalje bio zabranjen ulazak u mjesta namijenjena samo za bijelce, kao što su: klubovi, restorani, barovi i sl. U nekim gradovima američkog Juga crnci nisu imali pravo u javnom prijevozu sjediti na sjedištima namijenjenim za bijelce.

Oko 12 godina se Martin Luther King Junior borio protiv rasne diskriminacije u državama američkog Juga. Mladi baptistički svećenik King se stavlja na čelo protestnog pokreta bojkota inspirišući se Gandhijevim pacifističkim pokretom u Indiji usmjerenim protiv britanskog imperijalizma. On preuzima rukovodstvo Pokreta za civilna prava i 28. 08. 1963. god. predvodi marš na Washington za vrijeme predsjedničkog mandata Johna F. Kennediya. Pred 250.000 ljudi je izrekao svoj čuveni govor “I Have a Dream”. Marš je potom prerastao u Pokret za civilna prava. Godine 1960. uz velike napore Martina Luthera Kinga usvojen je “zakon o civilnim pravima” s ciljem ukidanja rasne diskriminacije.

2. Društveno-politički pokret američkih muslimana

Amerikanci su doveli kao roblje veliki broj afričkih crnaca s ciljem povećanja poljoprivredne proizvodnje na američkom Jugu i industrijske proizvodnje na američkom Sjeveru. Crnim robovima su uskraćivana najelementarnija individualna i društvena prava. Oni su u znak protesta zbog ovakvog položaja od sredine XVII st., pa do sredine XIX st., organizirali veliki broj ustanaka protiv bijelih gospodara (Adom, 1363: 10). Početkom XX st., nastavljeni su nacionalni pokreti crnaca protiv rasne i društvene diskriminacije pod vođstvom Marcusa Garveya i Nobla Drewalia. Tako je, primjera radi, 1919. god. došlo do najmanje 25 krvavih obračuna između crnaca i bijelaca i uprkos tome crnci nisu izvojevali pravnu jednakost sa bijelcima. Ovo beznade i neuspjeh doveo je do pojave nove tendencije u borbi crnaca koji su namjeravali, oslanjajući se na islam i njegovo promoviranje u američkom društvu, ostvariti prava koja su im uskraćena (Adom, 1363: 14). Ta nova tendencija je bio “Islamski pokret američkih crnaca” osnovan 1930. godine. Nedugo potom Elijah Muhammad osnovao je grupu “Islamska nacija” i time je proširio ovaj pokret. Islamska nacija nije bila samo jedna politička grupa

već je nastojala učestvovati u ekonomskim djelatnostima kako bi život crnaca podigla na veći materijalni nivo. Ovaj pokret je nastavio djelovati i nakon smrti Elijaha Muhammada i uprkos različitim ograncima još uvijek slovi kao najvažnija i najmasovnija islamska grupa američkih crnaca (Adom, 1363: 15).

3. Američki ženski pokret

Povijest pokreta žena u Americi bilježi dva talasa. Prvi je pokret žena između 1848. i 1920. god., a drugi je od 1920. god. pa do danas. Prvi talas ženskog pokreta nastao je u uvjetima kada su u Evropi i Americi djelovali i drugi društveni pokreti. U Americi je pokret za ukidanje ropstva imao važnu i određujuću ulogu u pojavi prvog talasa pokreta žena. Nakon konferencije o antiropstvu održane 1840. u Londonu na kojoj nisu mogle prisustvovati žene one su došle na ideju o odvojenom institucionalnom organiziranju neovisno od pokreta za ukidanje ropstva a s ciljem unapređenja interesa koji se tiču samo žena i odlučile su da osim ideje o oslobađanju od ropstva zastupaju i ideju o vlastitoj slobodi. U julu 1848. godine je održan skup žena u Senela Fallsu i on predstavlja početak neovisnog organiziranja žena na temelju njihovih interesa. Na ovom skupu usvojeno je saopćenje s akcentom na izraženo povijesno nasilje nad ženama te je istaknuta potreba izjednačavanja prava žena sa pravima muškaraca na finansijsko-ekonomskom, obrazovnom i društveno-političkom planu (LeBaron, 2012: 429). Neke od žena u ovom novoformiranom pokretu zalagale su se za zabranu upotrebe alkohola. Pokret zabrane alkoholnih pića prvi je masovni pokret žena u SAD-u.

Ondašnji američki predsjednik Wilson je svim snagama podržao pravo glasa žena i na koncu je 1920. god. došlo do reforme američkog Ustava i u svim američkim Saveznim državama usvojen je zakon o pravu glasa žena. Šezdesete godine prošlog stoljeća predstavljaju početak drugog talasa ženskih pokreta. Na početku šezdesetih svjedočimo formiranju grupa koje su imale za cilj osvještavanje američkih žena i njihovo poticanje na borbu za sticanje prava koja im pripadaju. Ovaj period obilježila je knjiga *The Feminine Mystique* američke spisateljice Betty Friedan. Godina 1963. predstavlja vrhunac drugog talasa ženskog pokreta u Americi a spomenuta knjiga je izazvala veliku reakciju. Ova američka spisateljica je u periodu između 1950. i 1960. god. istraživala o djevojkama nakon završene škole i došla je do rezultata da većina

njih u budućnosti sebe vide kao supruge domaćice i majke i da su nezadovoljne ovom nametnutom ulogom. Stoga žene imaju potrebu da se iskažu u svijetu izvan ograničene sfere kućnog i porodičnog okruženja. Mnogi djelo *The Feminine Mystique* smatraju početkom neofeminističkog pokreta (Loveday, 2009). Nacionalna organizacija žena je formirana 1966. god. (NOW) i postala je jedna od najutjecajnijih ženskih organizacija u SAD-u. Drugi talas ženskih pokreta je za rezultat imao ekonomsko-političko i društveno sudjelovanje američkih žena. To je, zapravo, barem približno bio onaj ideal kojem su težile američke žene. Dakle, od šezdesetih godina pa do danas svjedočimo napretku pozicije žene u Americi.

4. Studentski pokreti u SAD-u

Studentski pokret u SAD-u nastao je kao jedan oblik funkcionalizma one omladine koja je nastojala promijeniti američki obrazovni sistem. Korijeni ovog pokreta sežu do 30-ih godina prošlog stoljeća, a to su bile godine reakcija na svakodnevne probleme američkog društva kao što je ekonomska kriza 30-ih, povećana nezaposlenost te rasna diskriminacija. Pokret Kongres američke omladine formiran je u Washingtonu na inicijativu Anne Eleanor Roosevelt, supruge Theodora Roosevelta, trideset drugog američkog predsjednika. Vrhunac studentskog pokreta u SAD-u predstavljaju šezdesete godine prošlog stoljeća kada je došlo do jačanja političke moći studenata. Studenti za demokratsko društvo koji su predstavljali novu američku ljevicu bio je jedan od najutjecajnijih pokreta ovog perioda. Ovaj pokret je insistirao na radikalizmu, moći studenata i sudjelovanju u demokraciji. Šezdesetih godina je uspostavljena frakcija ovog studentskog pokreta, a na tragu Pokreta za civilna prava, pod imenom Weather Underground Organization koji se suprotstavio ratu u Vijetnamu. Ova grupa koja je sebe smatrala revolucionarnom organizacijom muškaraca i žena objavila je kako je njihov cilj rušenje američke vlade uništavanjem javnih ustanova. Studenti za demokratsko društvo koji su bili glavna baza ovog pokreta prestali su djelovati nakon istupanja Amerike iz vijetnamskog rata. U ovom periodu je nastao još jedan pokret pod imenom Antinasilni pokret studenata i to u znak protesta rasizmu te razdvajanju obrazovnih ustanova za bijelce i crnce. Ovaj pokret je bio inspirisan Pokretom za civilne slobode iz 60-ih godina. Osamdesetih godina studentski pokreti

su poprimili neoliberalnu formu a devedesetih je politika Billa Clintona u obrazovno-odgojnom sistemu bila nit vodilja ovih studentskih tokova. Studentski pokreti ovog perioda su uglavnom iskazivali protivljenje standardnim obrazovnim metodama ali i složenijim pitanjima koja su se ticala vojske i njenog utjecaja na obrazovanje. Danas studentski pokreti u Americi predstavljaju većinom reakciju na američku ratnu politiku, njeno međunarodno uplitanje i globalno zatopljenje.

5. Progresivni pokret

Približavanjem vlasti i kapitalista koncem XIX st., nastali su preduvjeti za ekonomsku i političku korupciju koji su doveli do velikih problema unutar društva. Vrijednost poljoprivrednih proizvoda je opala a poljoprivrednici su se suočili sa velikim dugovanjima i usljed siromaštva počele su emigracije. Ova dešavanja su dovela do formiranja populističkih pokreta na zapadu zemlje. U urbanim sredinama politička korupcija uz ignorisanje izuzetno loših uvjeta rada i radničkih prava dovela je do formiranja progresivnog pokreta (A, 1390: 205–206). Dakle, dva su faktora dovela do pojave populističkih pokreta: politička korupcija (politika koja je promovirala interese samo jednog dijela svojih građana, tj. interes kapitalista) i široka ekonomska korupcija (gomilanje bogatstva i jačanje društvenog raslojavanja).

Progresivni pokret koji je bio refleksija djelovanja kapitalističke ekonomije utemeljene na industriji poprimio je široke društveno-političke aspekte. Progresivisti su predočili nacrt moderne filozofije liberalizma zahtijevajući aktivnu federalnu vlast. Za razliku od konzervativaca koji su smatrali da je suštinsko djelovanje vlasti “zadržavanje postojećeg” te da samo u specifičnim slučajevima vlast treba da se upliće u ekonomske aktivnosti i to s ciljem poboljšanja životnog standarda građana, progresivisti su uplitanje vlasti smatrali neizbježnom nužnošću a u cilju efikasnosti ekonomskog sistema te su zahtijevali aktivnu i kreativnu vlast. Progresivisti su ustanovili moderni kontekst u razmatranju političke ekonomije i oštro su kritizirali misao Adama Smitha na kojoj su konzervativci temeljili svoje stavove o odvojenosti između ekonomske i političke sfere. Progresivisti su zahtijevali “društvene slobode”, pravo glasa za manjine i žene, uspostavu Unije radnika kao jedan vid političke slobode, donošenje zakona kojim bi se ustanovilo sedmično radno vrijeme te minimalna vrijednost nadnice. Progresivisti

su se žestoko suprotstavljali “ekonomskim slobodama”, tj. onome na čemu se temeljila ekonomska politika zemlje od vremena prestanka unutrašnjeg američkog rata i što su podržavali Republikanci i konzervativci. Progresivisti su zahtijevali da federalna vlast aktivnim prisustvom u ekonomskoj sferi i regulatornom politikom ustroji vlasnike unosnih poslova i krupne kapitaliste sa jedne strane, a sa druge u zakonskim okvirima poveća radnička prava. Progresivisti su smatrali da je poseban zadatak federalne vlasti kada se radi o ekonomskoj sferi kontroliranje “individualnosti vlasnika unosnih poslova” koje je Theodore Roosevelt nazvao “bogatim kriminalcima (McGerr, 2003: 317). Na tragu toga, progresivisti su zahtijevali regulatorni kapitalizam.

6. Pokret *Milicia*

Milicia je poznati američki pokret koji je obuhvatao jedan broj paravojnih grupa poznatih kao “*milicia*”. Članovi pokreta su sebe nazivali “konstitucionalna *milicia*” pozivajući se na drugu reformu Ustava koja je legalizovala pravo na odbranu. Prve grupe *Pokreta Milicia* formirane su početkom osamdesetih godina da bi postepeno prerasle u relativno ustrojen pokret. Pokret *Milicia* našao se u žiži medija nakon bombaškog napada u Oklahomi. U ovom bombaškom napadu na Federalnu zgradu u Oklahoma Cityju 1995. smrtno je stradalo 168 a ranjeno je više od 500 osoba. Uprkos tome ovo nije čisto vojni pokret već obuhvata ogranke sa društveno-političkim djelovanjem a ponekad je spoj ne vojnih i paravojnih grupacija te se stoga naziva *Milicia*. Iz naziva se stječe dojam da svi ogranci pokreta posežu za vojnim sredstvima. Zahtjevi pokreta koji je obuhvatao ekonomski ogranak (borba sa oporezivanjem od strane federalne države), politički ogranak (borba sa totalitarizmom federalne države) i društveni ogranak (borba sa ograničenjima propisanim od države vezano za posjedovanje oružja) predstavljali su najvažniji faktor integracije pokreta i etiketirali ga kao “antidržavni” pokret (Feizi, 1390: 115–116).

Generalno uzev milicijski pokret odlikovale su tri važne ideološke karakteristike: prvo radi se o desničarskom pokretu koji je slijedio konzervativne i radikalne tendencije. Drugo radi se o antivladinom pokretu koji uočavanje slabih tačaka države smatra svojom superiornošću i na tome argumentira borbu sa državom. U tom pravcu mogu se razmatrati razne nove gnostičke frakcije koje djeluju na nenacionalnom fonu i

izvan državnog okvira i koje kontinuirano iscrtavaju važne stubove ove ideologije. I treće da je to pokret zavjere koji je odan teoriji fiktivne zavjere. Ovaj pokret smatra da sadašnja američka država koja kontinuirano djeluje u pravcu ograničavanja legalnih građanskih sloboda i koja je nemoćna da pruži sigurnost svojim građanima nije ona država koja je osnovana Ustavom. Pripadnici pokreta Milicia vjeruju da se država promijenila i da ta država stalno djeluje protiv svojih građana te se analizira njeno eskalirajuće nasilno ponašanje na drugim mjestima (Feizi, 1390: 125–126).

U nastavku slijedi poglavlje o metodologiji prepoznavanja društvenih pokreta.

Metodologija prepoznavanja društvenih pokreta

Šezdesetih, sedamdesetih godina prošlog stoljeća u Americi su se pojavili pokreti poznati kao Novi socijalni pokreti koji nisu nalikovali tradicionalnim tumačenjima pokreta, a javljali su se u formi studentskog pokreta, pokreta za ljudska prava, postimperijalističkog pokreta, antirasnog pokreta, feminističkog pokreta i sl. Svi ovi pokreti su se odlikovali neklasnim pristupom i težili su jednoj decentralizovanoj institucionalnoj strukturi. Oni su se više akcentirali na umrežavanje grupa koje su se ujedinjavale s ciljem ispunjenja vlastitih zahtjeva. Novi socijalni pokreti nisu imali nikakav od ranije zacrtani plan, nisu imali klasnu, rasnu niti bilo koju drugu bazu niti se mogu klasificirati kao jedna specifična grupa (Rayner, 2011).

Kada se radi o metodologiji prepoznavanja pokreta neki insistiraju na analizi pokreta u njihovom povijesnom kontekstu, dok drugi insistiraju na analizi obilježja, ponašanja i metoda pojave pokreta. Jedna grupa, pak, smatra da se pokret treba prepoznavati na osnovu njegovih ideoloških temelja. Dakle, postoje različite tendencije u metodologiji prepoznavanja pokreta. Socijalni pokreti se mogu klasificirati na osnovu središnje ideje i ideologije, mehanizma utjecaja, broja članova, klasne pripadnosti i povijesnog perioda. Premda se socijalni pokreti razlikuju po strukturi, ciljevima, afinitetu i mehanizmima grupnog djelovanja od institucionalno-birokratskih organizacija ali s obzirom na različite borbene i povijesne etape djelovanja mogu se transformirati u političku partiju i na koncu postati vlada.

Socijalni pokreti se obično javljaju kao oblik protestnog ponašanja od strane jedne mreže pojedinaca, oficijelnih ili neoficijelnih krugova i grupa. Sociolozi smatraju da je ovaj fenomen specifikum modernih društava. Charls Tilly je socijalne pokrete definirao kao zajedničko djelovanje ljudi radi postizanja zajedničkih ciljeva a to djelovanje je produkt promjenljivih interesa, organizacije, mobilnosti i prilike (Tilly, 1984: 17). Giddens je socijalni pokret definirao kao kolektivni napor za postizanjem zajedničkih interesa ili osiguravanje zajedničkog cilja kolektivnim djelovanjem izvan oficijelnog institucionalnog okvira (Giddens, 1373: 672). Mnogi socijalni pokreti su veoma mali i broj njihovih članova nije veći od nekoliko desetaka. Pokreti djeluju u zakonskim društvenim okvirima dok neki drugi djeluju kao nezakonite ili podzemne grupe (Amīn Saramī, 1390: 113). Ćalayi Pour smatra da je socijalni pokret jedan vid kolektivnog protestnog ponašanja i da ga čini široka mreža pojedinaca, krugova, neoficijelnih i oficijelnih grupa, ali i da ne predstavlja samo protest već nastoji sprovesti ideje i programe u društvu (Ćalayi Pour, 1381: 19–21).

Alain Touraine je ponudio drugačiju klasifikaciju socijalnih pokreta. On smatra da postoje tri vrste ovih pokreta a na temelju tri principa. *Princip identiteta*: Jedan socijalni pokret prije svega treba imati identitet, tj. pokret treba definirati koji su to pojedinci koji će ga sačinjavati, u ime kojih pojedinaca ili grupa ljudi će istupati i čije će interese braniti i zastupati. *Princip oponiranja* ili *protivljenja*: Socijalni pokret uvijek se nalazi pred nekom zaprekom ili suprotstavljenom snagom i stoga uvijek nastoji slomiti neprijatelja ili neprijatelje te na tragu toga nužno ima protivnika. Oponiranje je drugi princip egzistiranja socijalnih pokreta i pokret ne može postojati ukoliko nema ovog principa. *Princip univerzalnosti*: Socijalni pokreti počinju u ime uzvišenijih vrijednosti, velikih ideja, filozofije i religijskih ideja i njihovo djelovanje inspirisano je idejom ili uvjerenjem koje nastoje proširiti koliko god je to moguće (Ibid., 1381: 19–21).

Na temelju Touraineove misli socijalni pokreti imaju tri osnovne funkcije: 1. Posrednu ili medijatorsku funkciju: Oni kao aktivni faktori imaju medijatorsku ulogu između pojedinaca sa jedne strane i društvenih struktura i pojava sa druge. Ova uloga se manifestira na dva načina: prvo da ovi pokreti pojedincima predočavaju neke društvene pojave; drugo da oni predstavljaju utjecajnu sponu povezivanja u društvenom sudjelovanju; 2. Funkciju uspostave i jačanja kolektivnog osvješćivanja:

Socijalni pokreti uspostavljaju i izazivaju širenje jednog oblika kolektivnog političkog poimanja koje insistira na društvenim promjenama; 3. Funkcija uspostave pritiska: socijalni pokreti izvrstavajući pritisku moćnu elitu utječu na povijesni napredak društava. Ovi pritisci mogu biti izvedeni na razne načine, kao primjera radi propagandna borba s ciljem utjecanja na javno mnijenje, prijetnje, bojkot, demonstracije (Amīn Saramī, 1390: 114).

Sa društveno-psihologijskog stajališta relativno uskraćivanje je glavni faktor nastanka novih socijalnih pokreta. Ovo stajalište se temelji na iskustveno potvrđenim psihologijskim hipotezama kao što je hipoteza frustracija–agresivnost. Ova teorija nije usmjerena na odsustvo ravnomyjernosti i efikasnosti institucija i struktura već se bavi mentalnim okvirima pojedinca koji mu nameću osjećaj neusklađenosti između njegovih očekivanja i realnosti koju živi. I ovaj osjećaj nezadovoljstva i razočarenja vodi ka stvaranju socijalnih pokreta (Ġalayī Pour, 1381: 51).

Suština i posljedice pokreta *Wall Street*

Svaka pojava, s obzirom na njene aspekte i obimnost, ima svoje karakteristike. Stoga ono što se desilo u Evropi ne možemo analizirati kroz američke demonstracije, jer trebamo poznavati sve aspekte jednog pokreta i raščlaniti njegovu suštinu i kvalitativnost. U analizi takve pojave ponekad posežemo za njenom povijesnom analizom i načinom na koji su nastajali pokreti u Americi. Imajući u vidu iskustvo sa američkim pokretima ovdje se radi o realnom, prirodnom i pokretu koji se može kontrolirati i ne može ga se motriti kao jednu kulminirajuću tačku. Ponekad, pak, pojavu tretiramo bihevioristički, tj. analiziramo je kroz ponašanje i reakcije koje je izazvala. Pokret *Wall Street* službeno je započela kanadska protukonzumeristička organizacija Adbusters. Pokret kojem se priključila ljevica u periodu od 1994–2000. god., prošao je jednu evolutivnu fazu te je izdavao proglase protiv konzumerizma Zapada. Prvi znak za alarm bio je proglas za sveopću mobilizaciju protiv kapitala. Ovo pokazuje da ne odgovara istini ako bi se kazalo da je pokret *Wall Street* produkt samo ekonomskih problema.

Drugo o čemu se može govoriti jeste svijest i pozicioniranje. Pokret se može analizirati na temelju parola i pozicioniranja njegovih pristalica. Primjera radi u ovom pokretu se posvema jasno mogu uočiti neke glavne parole, kao moć banaka, proizvodnja siromaštva, demokracija i literatu-

ra koja se odnosi na finansijsku oligarhiju... Dakle, ovdje se misli na to da na temelju obilježja, ponašanja i pozicioniranja možemo analizirati neki pokret. Sljedeća važna tema jeste kakvu viziju budućnosti ima ovaj pokret. Dakle, treba na temelju analize karakteristika nekog pokreta promotriti njegovu viziju budućnosti.

Sljedeće o čemu se može govoriti jeste teorija zavjere, u smislu da je pokret *Wall Street* bio "rukotvorina" koja je nastala kako bi u bankrotirajućem američkom društvu došlo do pražnjenja krizom. S obzirom na to da se na udaru ovog pokreta našao bankarski sistem te s obzirom na bankrotiranje bankarskog sistema u Americi i nezadovoljstva koje je ono izazvalo neki su smatrali da je ovaj pokret nastao kako bi američki sistem mogao banke proglasiti nacionalnim. Dakle, došlo je do jednog vida mentalnog pražnjenja unutar američkog društva a također su banke proglašene nacionalnim. Stoga su neki vjerovali kako je pokret *Wall Street* djelo vladajućeg aparata u Americi.

a. Suština pokreta *Wall Street*

Pokretom *Wall Street* se naziva pokret koji je započeo okupljanjem u Zuccotti Parku na Wall Streetu, finansijskom središtu New Yorka, 17. septembra 2011. Pokret se veoma brzo proširio na američke gradove i na većinu velikih kapitalističkih zemalja svijeta. Začetnik pokreta bila je aktivistička kanadska grupa Adbusters koja je nastojala detektirati elementarne probleme sa kojima se suočavala nova liberalna demokratija. Medijska fondacija Adbusters je neprofitabilna kanadska fondacija formirana 1989. god. u Vancouveru s ciljem suprotstavljanja radikalnom konzumerizmu i očuvanju životne okoline, a njeni utemeljitelji bili su Kalle Lasn i Bill Schmalz (Adbusters, 2010).

U prvom pozivu kojeg je objavio sajt Adbusters rečeno je da s obzirom na činjenicu da o sudbinama ljudi u državama kao što su Amerika i Kanada ne odlučuju izabrani predsjednici Republike nego šačica bankara potrebno je u cilju spasa demokratije okupirati Wall Street. Dakle, nakon što se ova poruka proširila internetom "Okupirajmo *Wall Street*" je postao slogan ovog pokreta. Nedugo potom, jedan 28-godišnji njujorški bloger Chris Alias je pokrenuo slogan "Ima nas 99%", koji je naišao na iznenađujući prijem. On je na svom blogu napisao: zašto mora ne samo većina bogatstva već i kontrola političkih aparata velikih zemalja kakva je i Amerika biti u rukama 1% bankara i burzovnih dioničara

dok nas ostalih ima 99% koji praktično nemamo gotovo nikakvu ulogu u političko-ekonomskoj sudbini zemlje. Nakon toga je slogan “Ima nas 99%”, koji je nastao kao protest spram političko-ekonomske kontrole finansijskih kapitalista nad društvenim životom ostatka ljudi, postao glavni slogan pripadnika ovog pokreta (The State Group, 2010).

Američka povijest govori o tome da je ova zemlja uvijek bila izložena nekoj vrsti kretanja i socijalnih pokreta. Ovi pokreti su uvijek nastojali redefinirati pitanje šta znači biti Amerikanac i šta treba poduzeti da bi se postalo Amerikancem? Svaki od formiranih pokreta nudio je različite odgovore na postavljena pitanja. Ono po čemu se pokret *Wall Street* razlikuje od ostalih pokreta jeste da on predstavlja “leguru” različitih nezadovoljnika. Neka od tih nezadovoljstava su produkt ekonomske frustracije, neka političke, a neka socijalne. Dakle, na nastanak ovog pokreta utjecao je skup faktora ekonomskih, političkih i socijalnih. Ovaj pokret, zapravo, nije jednoobrazan a ono što je zajedničko njegovim pripadnicima je nezadovoljstvo postojećim stanjem. Sljedeća karakteristika ovog pokreta je da pokret nema lidera već da je digitalan i izložen utjecaju globalne komunikacije. Ovo svojstvo digitalnosti ukazuje da se pokret razlikuje od ranijih pokreta koji su imali dominantne lidere ili su ih predvodile ustrojene organizacije. Dakle, virtualna sfera, neinstitucionalnost, nepostojanje centra moći sve to ovaj pokret odvaja od drugih pokreta. Treća i možda najvažnija karakteristika ovog pokreta je da uprkos tome što ga čine “šaroliki” nezadovoljnici i što nema lidera ali centar gravitacije pokreta su banke te bi se stoga ovaj pokret mogao okarakterizirati kao antibankarski. Banke su te koje dominiraju nad socijalno-ekonomskim životom ljudi (Sağadpour, 1390).

Na temelju semiotičke diskurzivne logike suština i funkcija socijalnih pokreta se izvodi iz definicije koje oni sami daju o sebi. Takve pokrete treba prepoznavati kroz njihove riječi. Ovakav stav se zapaža i kada se radi o pokretu *Wall Street*, pokretu koji ima socijalno-ekonomska obilježja. Septembar i oktobar 2011. godine su simboli socijalnog pokreta koji je nastao na osnovu ekonomskih zahtijeva. Možda bi se moglo govoriti i o tome da u sadašnjem vremenu socijalni pokreti imaju sveobuhvatnu i multiaspektualnu suštinu. Stoga je sasvim prirodno da su iza sebe ostavili raznorazne tragove i posljedice.

Pokret *Wall Street* je prihvatljiv ukoliko se prepoznaju njegova socijalno-ekonomska i bihevioristička obilježja. Generalna i najupečatljivija oznaka ovog pokreta je da on predstavlja reakciju na političke

mehanizme i pravne norme distribucije bogatstva u industrijskim zapadnim društvima. Takve reakcije se javljaju kada se pojave naznake krize u društveno-ekonomskim sistemima. Osim toga, pokret *Wall Street* je jedan decentraliziran pokret; u parkovima, pred crkvama, ispod mostova, jednom riječju gdje god se može zanoćiti to može biti i mjesto protestnog okupljanja.

Analiza kolektivne strukture pripadnika pokreta *Wall Street* pokazuje da stub pokreta ne čine nezaposleni, štaviše ni siromašni slojevi. Naravno, u pokretu ima i takvih ali ne u tolikom procentu da bi predstavljali glavnu bazu pokreta. Statistike pokazuju da je više od polovice učesnika okupljanja u Zuccotti parku bilo uposleno na puno radno vrijeme, 27% na pola radnog vremena, 10% su činili studenti a 13% je bilo nezaposlenih. Osim toga prosječna dob učesnika je bila 33 godine, a većina ih je bila u godinama između dvadeset pete i četrdeset pete. Kada se radi o prihodima oko 46% učesnika je imalo godišnje prihode od 25.000 dolara ili nešto manje, oko 23% godišnje prihode između 25.000 i 50.000 dolara a 30% godišnje prihode iznad 50.000 dolara. Ovi pokazatelji govore o tome da se glavnim faktorima protesta ne mogu smatrati siromaštvo i nezaposlenost pa čak ni starosna dob. Što se tiče političke strukture oko 70% učesnika su bili neovisni, 27,4% su naginjali demokratskim strankama a oko 2,4% ih je bilo naklonjeno republikancima. Ovi procenti pokazuju da su među demonstrantima prevladavali oni naklonjeni demokratima. No, ipak se ovdje radilo o jednom politički neovisnom pokretu. Istraživanja sprovedena u raznim američkim gradovima, također, pokazuju da su demonstranti pripadali srednjem društvenom sloju koji su više protestirali zbog siromaštva ili nezaposlenosti nego protiv nepravde u američkom društvu. I naravno što je najvažnije tragali su za istinskom demokratijom (Šokūhī Nasab, 1390: 145–146).

Uz sve što je kazano glavni motivi za nastanak pokreta *Wall Street* su slijedeći:

1. Ekonomski motiv: Glavni razlog za nastanak pokreta na šta ukazuje većina istupa demonstranata je bilo sveopće nezadovoljstvo proisteklo iz ekonomskih problema što se moglo zapaziti posebno nakon finansijske krize 2008., uz nezadovoljstvo društvenom nejednakošću iskazano u sloganu "Ima nas 99%". Uzroke ovih problema treba tražiti u suštinskim proturiječnostima kapitalističkog sistema koji je svake decenije izložen nekoj krizi.

2. Politički motiv: Nakon pobjede republikanaca 2000. godine javili su se razni oblici konzervatizma. Ovakvo stanje je dovelo do povećanja troškova federalne vlasti sa jedne strane, a sa druge povećalo nacionalna zaduženja (Dehšiyar, 1390: B, 55).

3. Socijalni motiv: Jedan od razloga nastanka pokreta *Wall Street* je socijalno raslojavanje u američkom društvu. Tokom posljednjih decenija eskalirali su raslojavanje i društveno-ekonomska nejednakost što je izazvalo ogromno nezadovoljstvo u srednjim slojevima američkog društva. Slogan “Ima nas 99%” koji su izgovarali demonstranti po američkim gradovima je predstavljao protest tim raslojavanjima. Inače, socijalno raslojavanje u američkom društvu je uvijek bio problem koji je izazivao zabrinutost američkih analitičara (Ahadi, 1390: 6).

b. Posljedice pokreta *Wall Street*

Vjerovatno ni organizatori pokreta *Zauzmimo Wall Street* toga 17. septembra 2011. godine nisu pretpostavljali da će se ovaj protestni pokret protiv kapitalističkog sistema munjevitom brzinom proširiti Amerikom i da će zahvatiti sve kapitalističke sisteme u svijetu. Pokret *Zauzmimo Wall Street* je slika američkog društva pogođenog socijalno-ekonomskom krizom. Društva koje je bilo “san” za svakog neamerikanca a sada je taj “san” postao utopija. *Zauzmimo Wall Street* je parola koja se mogla čuti ne samo u Americi i Evropi nego u cijelom svijetu. Ova ujedinjujuća parola pokazala je američkim dužnosnicima da nisu suočeni sa jednim raštrkanim nekoordiniranim pokretom već da su njegove upečatljive odlike upravo organizacija i koordinacija. Kao što smo i kazali glavni slogan pokreta je “Dosta je! Dosta je! Ima nas 99%” i taj slogan izražava zahtjeve ne samo pogaženog američkog čovjeka već i zahtjeve miliona takvih ljudi diljem svijeta koje su iscrpili neoliberalni kapitalizam i njegove posljedice, tj. nezaposlenost, siromaštvo, diskriminacija i rat (Sarami, 1390: 120–121).

U nastavku dajemo tabelarni prikaz kratkoročnih i dugoročnih unutrašnjih i međunarodnih posljedica pokreta *Wall Street*:

RAZINA	Kratkoročni period	Dugoročni period
Unutrašnja	Ekonomska stagnacija. Socijalna frustriranost i kontinuitet pokreta.	Sumnjanje u američki demokratski sistem i naponi u njegovom reformisanju. Nastavljanje ekonomske krize do izlaska iz kolotečine. Pojava novih socijalnih pokreta u SAD-u.
Međunarodna	Opadanje moći i političko- ekonomske dinamičnosti SAD-a. Mogućnost promoviranja "igara" novih sudionika na međunarodnoj sceni.	Reforme kapitalističkog sistema.

Prikaz posljedica pokreta *Wall Street*

Pokret *Wall Street* predstavlja jedan od novih socijalnih pokreta koji je nastao kao rezultat neučinkovitosti i nefunkcionalnosti neoliberalnog sistema na Zapadu. Posljednjih nekoliko godina su se siromašni i srednji slojevi u zemljama kao što su SAD, Francuska, Grčka, Italija, našli u nezavidnom položaju usljed ekonomske stagnacije, te svakodnevnog povećavanja nezaposlenosti i diskriminacije, bankrota banaka, krize dugovanja. Realizacija planova kao što je politika rezova te svakodnevno uplaćivanje poreza je dodatno udvostručila pritiske. Pokret *Wall Street* je otvoreni protest protiv ovakve krize, diskriminacije i nepravde proistekle iz takve situacije i to u formi jednog novog socijalnog pokreta. Novi socijalni pokreti razlikuju se od ranijih u pogledu suštine i oblika borbe. Ovi pokreti nisu imali dekonstruktivnu prirodu i primjenjivali su blage metode. Oni nisu uvijek bili neprijateljski nastrojeni prema državi i političkom sistemu već su predstavljali eho socijalnih zahtjeva. Analiza pokreta *Wall Street* pokazuje da se radi o masovnom protestnom pokretu protiv vladajuće diskriminacije i nepravde. Stoga je uspio okupiti sve radničke unije, unije poslodavaca, studentske unije, udruženja žena, umjetnika i sl. U jednom od saopćenja ovog *Pokreta* se, između ostalog, kaže: "Mi hoćemo izgraditi društvo sa našim pristalicama jer crpimo snagu od njih. Nas ne interesuju izbori, lobiranja, bespotrebno trošenje na kojekakve kampanje, obilježavanje kojekakvih datuma. Izlaz iz beznađa, obrazovanje, komunikacijski napredak, pravda te ukidanje diskriminacije mogu zadovoljiti pristalice ovog pokreta." (Sarami, 1390: 123).

Pokret *Wall Street* se ne može smatrati “revolucijom” koja je zahvatila Evropu i Ameriku. Demonstranti, pripadnici raznih slojeva, su samo reagirali na postojeću socijalno-ekonomsku situaciju koju su proizvele neoliberalne politike. Odsustvo radikalizma nužnog za ovakav pokret pokazuje da on nije tendirao nikakvim temeljnim promjenama. Dakle, *Pokret* se još uvijek obavezivao na vrijednosti kapitalističkog sistema. O tome je Wallerstein kazao: “Jedna od prepoznatljivih karakteristika novih pokreta je ta da su sebe smatrali dijelom veće cjeline. *Wall Street* je reakcija iz unutrašnjosti samog kapitalističkog sistema čiji je diskurs preuzet iz srednjih društvenih slojeva i to u jednoj novoj socijalnoj formi. Pokret je elaborirao nove obrasce društveno-ekonomskih relacija stavljajući tako postojeći sistem pred izazov.” (Wallerstein, 2010: 169).

Posljednjih godina Amerika se suočila sa dva sveobuhvatna i diskutabilna pokreta. Pokreti *Tea party* iz 2009. i *Zauzmimo Wall Street* iz 2011. godine pokazali su da je američko društvo suočeno sa problemima i ozbiljnim izazovima. Premda je Amerika imala dosta iskustva u tom pogledu ipak nije uspjela pronaći odgovarajuće razumno rješenje za sadašnje probleme koje su elaborirala ova dva pokreta. Ovi pokreti premda imaju dosta sličnosti ipak se razlikuju. Mada se ne zna šta će ovim pokretima donijeti budućnost ali s obzirom na nivo aktivnosti za pretpostaviti je da mogu donijeti promjene u sadašnjoj američkoj politici.

Pokret *Tea party* je u biti konzervativan i drži se neoklasičnih desničarskih ekonomskih teorija. Pokret je odigrao ključnu ulogu u porazu Demokrata na dopunskim izborima za Kongres. Pokret koji u principu ima ekonomske temelje i koji je nastao na neoklasičnim ekonomskim vrijednostima i odbrani tržišnih kapitalističkih vrijednosti refleksija je slijedeće realnosti a to je da su za razliku od ekonomske krize 30-ih godina prošlog stoljeća konzervativci napustili ideju John Maynard Keynesa o mogućnosti kontroliranja krize kroz jače uplitanje države i povećanje državnih troškova (Dahšiyar, 1390: A: 61).

Pokret *Tea party* kojeg generalno podržavaju Republikanci vezuje se za povijesno dešavanje kada su Amerikanci u znak protesta bacili u more čaj uvezen iz Kenije. Kenija je država iz koje korijene vuče Barack Obama. Američki neokonzervativci su na izborima 2008. godine pretrpjeli poraz od demokrata. Zato su namjeravali da plasirajući ideju “čajanke” krenu u borbu protiv Obamine politike kako bi odnijeli pobjedu na narednim američkim izborima. *Tea party* je socijalno-politički pokret čiji je glavni slogan bio “manja vlada – manji porezi”.

Dakle, pokret koji je 15. aprila 2009. godine, pod nazivom *Tea party*, pokrenula Sarah Palin predstavlja neku vrstu desničarskog pokreta koji se protivi uvozu i promovira izvoz. Ime *Čajanka* predstavlja aluziju na Bostonsku čajanku (Boston Tea party), događaj od 16. 12. 1773. god., kada su se američki kolonisti pobunili protiv britanske vlade koja je pokušala uspostaviti monopol na uvoz čaja u kolonije. Naime, tadašnji britanski kralj je oporezovao velikim porezima svu robu, posebno čaj. Trgovci se nisu mogli pomiriti s tim da plate veliki porez pa su čaj bacili u more (Naqi Lotfi, 1389). Ovaj pokret se, dakle, 1773. godine pobunio protiv postojećeg poreskog sistema argumentirajući to činjenicom da pošto Amerikanci nemaju predstavnika u Britanskom parlamentu ne trebaju plaćati porez vladi ove zemlje. Pokret *Čajanka* predstavlja uvertiru za kasnije pokrete za nezavisnost Amerike i slamanje kolonijalne vlade. Ovaj događaj je predstavljao jedan od najvažnijih faktora revolucionarnih ratova u SAD-u. I konačno 04. 07. 1776. godine Kontinentalni kongres je usvojio deklaraciju o nezavisnosti (Al Shuel, 1383). Kontinentalni kongres činili su predstavnici dvanaest pobunjenih kolonija koji su se 1774. godine okupili u Philadelphiji.

Pokrovitelji pokreta *Tea party* su smatrali kako je Barack Obama išao za strategijom svjesnosti o izgradnji političke potpore jačanjem vezanosti Amerikanaca za državu. Povećanje bonova za hranu, programi podrške nezaposlenima, te pritisak oko reformi useljeničke politike predstavljali su važne korake u tom cilju. *Tea party* vjeruje kako je "Obamacare" vrhunski tačka te strategije. Prema njihovom mišljenju Obama je krajnji liberal čija politika ide uvijek u korist siromašnih i on je na koncu htio zemlju usmjeriti ka socijalizmu.

Jednu od najslabijih tačaka pokreta *Tea party* predstavljalo je postojanje mnogobrojnih lidera i kandidata nejasne prošlosti koji su se priključili pokretu a za koje je pokret bio platforma da bi zasjele na politički minder. U mnogim Saveznim državama ovaj pokret nije imao jasne programske ciljeve već je jedino nastojao koristeći se svim sredstvima da srdžbu i energiju glasača stavi u službu pobjede svojih kandidata.

Pokret *Coffee party* je nastao kao reakcija na *Tea party* i premda nije bio institucionalan niti medijski podržan kao *Tea party* u skladu sa svojim liberalnim stavovima zahtijevao je od države da se ozbiljno pozabavi blagostanjem svojih građana. Na stranici *Coffee partyja* stoji: "Želimo dobrodošlicu svakom onom koji zahtijeva od američke države služenje

građanima a ne kompanijama... Vjerujemo da su većina Amerikanaca obični ljudi poput nas ali neki naši sunarodnici se trude prikazati kako je federalna država krivac za naše probleme, strahove i brige. Nastoje državu predstaviti kao neprijatelja.” (<http://www.coffeepartyusa.com/>). Iako pokret *Coffee party* ni blizu nije imao medijsku potporu kao *Tea party* pokazao je da liberalni američki talas ima osjećaj kako su stavili pred izazov svoje konkurente i da su ih natjerali da traže izlaz.

Prva razlika između ova dva pokreta je uloga liderstva u protestima. Relacije sa republikancima su definirale i političke ciljeve pokreta. Sa jedne strane *Tea party* je išao za osvajanjem više mjesta u Parlamentima saveznih država, a sa druge za smanjenjem američkog duga i kontroli budžeta. Dakle, ciljevi pokreta u pravcu sticanja veće moći su bili kontrola tokova poslovanja.

Pokret *Wall Street* nije imao lidere niti definirane političke ciljeve. Odsustvo organizacije i definiranih ciljeva je dovelo do sumnjičavosti da se pokret može čvrsto pozicionirati. Pokret je zahtijevao da se više poreza prebaci na bogate kao i da se bankama uvedu čvršća pravila kako bi se spriječila kriza. Upravo je ova činjenica odagnala podozrenje da se radi o političkom pokretu dajući mu javni karakter. Demonstranti se nisu okupljali ni da bi stekli moć niti da bi ostvarili izborne ciljeve. Sve ovo pokazuje snagu američkog civilnog društva koje time informira političare o stanju naroda. Ovaj javni pokret je razlučivao razliku između političko-sigurnosnih pitanja.

Pokret *Zauzmimo Wall Street* je bio reakcija liberalnog krila na američkoj političkoj sceni naspram široke ekonomske krize upravo kao što je *Tea party* bio reakcija konzervativnog krila na kontinuitet ekonomske krize za Obaminog mandata. Oba pokreta su kritikovala strukture političke moći ali u različitoj formi i obimu stavljajući direktore banaka i finansijere pred velike izazove. U američkoj povijesti veoma rijetko se može vidjeti da dvije političke struje tako reagiraju i aktiviraju se kada se radi o jednoj krizi (Dahšiyar, 1390: A, 63–64). Liberalni aktivisti koji su činili glavnu strukturu pokreta *Wall Street* zahtijevali su da se umjesto tržišnog kapitala uspostavi institucionalni kapital i na tragu toga da se primjenjuje Walkerov princip (direktor Američkih federalnih rezervi 80-ih godina), da velike finansijske korporacije trebaju djelovati u okviru ograničenja koje im propisuju državne institucije kontrole (Budoff, 2011.). Sa druge strane, pokret *Wall Street* se ne želi kao što je slučaj sa pokretom *Tea party* ili drugim socijalnim pokretima XX st., u Americi

promovirati ni kroz jednu političku partiju (Tarrow, 2011.). Uz to *Tea party* federalnu američku vlast drži odgovornom za sadašnje probleme dok *Wall Street* finansijske institucije na Wall Streetu smatra odgovornim za posljednje promjene i traži njihovu reformu.

Pripadnici pokreta *Zauzmimo Wall Street* koji u kontekstu Keynesovih ekonomskih principa strukturu moći kapitalističkog sistema smatraju posve neučinkovitim vjeruju da su potrebne radikalne reforme ekonomskog sistema zemlje. Oni insistiraju na znatnom povećanju poreza proporcionalno bogatstvu i prihodima, povećanju državnih troškova, odlučnijoj i opsežnijoj kontroli funkcionalnosti finansijsko-bankarskih institucija i što je najvažnije redistribuiranje bogatstva. Pripadnici ovog pokreta ne traže ukidanje kapitalističkog sistema niti njegovu zamjenu. Oni su u tom smislu na istom fonu sa pokretom *Tea party* ali se razlikuju po metodama rješavanja krize. I dok desničari zahtijevaju ograničavanje prisustva i uplitanja države dotle oni zahtijevaju šire i opipljivije prisustvo federalne vlade.

Uprkos činjenici da se pokreti *Wall Street* i *Tea party* razlikuju po velikom broju pitanja može se govoriti i o nekim zajedničkim karakteristikama oba pokreta. Prvo, oba pokreta su pokazatelji postojanja nepovjerenja naroda u vladajuće strukture Amerike. Najvažniji razlog tog nepovjerenja su rastući problemi i veliko bogatstvo koje je u rukama malog dijela američkog društva. Zar oni zaboravljaju većinu u društvu!? Oba pokreta su imala zajednički stav o planu nacionalnog spasa iz 2008. god., deficitu budžeta i utjecaju kompanija na politiku i moć. Lawrence Lessig, profesor na Harvardu, kaže da i u lijevim i u desnim opcijama postoji osjećaj da kompanije raspolažu velikom moći i da tako kontroliraju političku sferu. Reforma finansijskog sistema može predstavljati zajedničko ozračje za oba pokreta kako bi se politika našla izvan sadašnje dominacije finansijskog sektora. I Toby Mary Walke, lider ogranka *Tea party*-ja u Wacou kaže kako prisustvo novca i kapitala u sferi politike izaziva zabrinutost o utjecaju na odredbe i pravila. Da rezimiramo, ekonomsko-finansijska sfera i problemi proistekli iz nje su gorući problem oba pokreta koji zahtijevaju njene hitne promjene. Oba pokreta će imati dugoročan i trajan utjecaj na finansijsku politiku i ukupne američke političke procese s obzirom na to da su pokreti nastali kao revolt narodne mase na odluke vlasti iz 2008. godine o planu nacionalnog spasa banaka. Uprkos razlikama, oba pokreta su imala veliki utjecaj na izborna dešavanja. I konačno, uzrok pojave ovih

pokreta su unutrašnji američki problemi dočim je vanjska politika bila manje tretirana.

Sljedeće pitanje je vezano za obim pažnje koju su dvije vodeće američke stranke ukazivale prema ovim pokretima jer su imale različite stavove prema jednom, odnosno drugom pokretu. Demokratska stranka je zauzela neutralan stav prema pokretu *Tea party* što nije bio slučaj kada se radilo o pokretu *Wall Street* sa kojim su suosjećali. Demokrati nisu imali želju za prihvatanjem pokreta *Wall Street* niti njegovih osnovnih ciljeva. S obzirom na to da su republikanci podržali pokret *Tea party* oni su zauzeli jedan obazriviji kurs jer je narod protestirao protiv postojećeg stanja što je moglo imati negativne konotacije po demokrate. Uprkos tome, većina dužnosnika i pripadnika demokratske stranke su podržali pokret *Wall Street*. Suprotno tome, republikanci su se držali po strani kada se radilo o pokretu *Wall Street*; zauzeli su upravo onaj stav kakav su imali demokrati 2009. godine prema pokretu *Tea party*, a republikanci su polučili korist od pripadnika pokreta *Tea party* koji su im te godine dali glasove na izborima.

Zaključak

Zaključci koji bi se mogli izvući iz ovog sažetog prikaza različitih američkih pokreta su sljedeći: pokreti u Americi, bilo da se radilo o desnom ili lijevom krilu, ne predstavljaju nikakav novi fenomen i američka povijest je prenapučena socijalnim pokretima. Osim toga, svaki od ovih pokreta je imao nekog utjecaja i svaki je političkom sistemu Amerike odaslao neku poruku. Sljedeće je činjenica da Amerika u sučeljavanju sa ovim pokretima nije mogla sačuvati svoju političku strukturu i na unutrašnjem planu svariti poruke i promjene koje su donijeli ovi pokreti. Ovo su sličnosti koje se mogu uočiti u svim pokretima kako onim najžešćim i najkrvavijim koji predstavljaju unutrašnji rat tako i u savremenim civilnim pokretima. Ali nedvojbeno je da se pokret *Wall Street* razlikuje od svih drugih pokreta koji su zadesili američki kapitalistički sistem u XX st., i stoga se ovaj pokret u odnosu na ranije pokrete odlikuje kontinuitetom i transformacijama. Rezultati pokazuju da je pokret *Okupirajmo Wall Street* nastao usljed ekonomske krize u Americi te je u početku predstavljao odgovor na ekonomske probleme da bi postupno zahvatio i političku i kulturnu sferu. Formiranjem javne svijesti, priključivanjem pripadnika raznih društvenih sfera ovom

pokretu, sveobuhvatnošću demonstracija, globalizacijom pokreta te širenjem u virtualnoj sferi, ovaj pokret je osigurao svoju trajnost. Pokret *Anti Wall Street* koji je produkt neodgovarajuće društvene situacije u Americi, po uzoru na pokrete koji su nastajali u drugim krajevima svijeta osnažio je zahvaljujući povezivanju sa virtualnim društvenim mrežama i zahvaljujući porukama koje je odašiljao putem njih stekao veliki broj pristalica. Pokret *Wall Street* je djelovao premda nije imao karizmatične lidere niti ljestvicu stepenovanja ali je struktura mreže pokreta omogućavala njegovo širenje putem virtualnih društvenih mreža. Američka država je ispoljavala dvostruku strategiju u pristupu virtualnim društvenim mrežama vezanim za ove pokrete. Kada se radilo o pokretu *Wall Street* američke obavještajno-sigurnosne agencije su nadzirale mreže ovog pokreta izlažući ih cenzuriranju i ograničenjima ali kada se radilo o drugim zemljama primjenjivali su strategiju širenja i uklanjanja prepreka.

Čini se da je pokret *Anti Wall Street*, ako i nije uspio promijeniti kapitalistički sistem, uspio ostvariti izmjene unutar samog tog sistema jer je narod, u principu, bio ogorčen neučinkovitošću tog sistema. Također, od samog početka su i republikanci i demokrati nastojali ovaj pokret “preoteti” za svoje interese. Stoga je važno potcrtati da ovaj oportunistički stav prema pokretu *Anti Wall Street* nije urodio plodom jer se ovaj pokret temeljio na sumnji i odbacivanju pozicioniranja američkih političkih dužnosnika posebno kada se radilo o relaciji ekonomija-politika.

Izvori i literatura

Na perzijskom:

- Ahadi, Afsane, (1390) “Ġambaš-e Ašġal-e Val Estrit: Aġazi bar yek tahavvol”, gozareš-e rahbordi, *Mo'avenat-e pežuhešha-ye siyosat-e xareġi markaz-e tahqiqat-e estrateziġk*, fouqolade, šomare-ye 16, Tehran.
- Al Šuel, Frank, (1383) *Amrika ċegune Amrika šod?*, tarġome-ye Ebrahim Sadqayani, Tehran, Entešarat-e Amir Kabir.
- Amin Sarami, Nouzar, (1390) “Val Estrit Ġambaš az darun”, Faslname *Rahname siyosatgozari*, Sal-e dovvom, šomare-ye sovvom, payiz.
- Adom, Astin, (1363) *Moselmanan-e siyah-e Amrika*, tarġome-ye mohammad Rafi'i Mehra-badi, Tehran, Šerkat-e moellefan va moterġeman-e Iran.
- Ġalabi Pour, Hamidreza, (1381) *Ġame'e šenasi ġambašha-ye eġtema'i*, Tehran, Entešarat-e Tarh-e nou.

- Hezb-e Ğomhuri-ye eslami (1359) Mosemanan-e sizahpust-e Amrikayi, Tehran, Hezb-e Ğomhuri-ye eslami.
- Seĝadpour, Seyyed, Mohammad, Kazem, (1390) “Ğambaš-e ašĝal-e Wall Street, xastegah va peiamadha”, irdiplomacy, tarix-e entešar: yekšambe, 15. aban.
- Dehšiyar, Hossein, (A 1390) “Ğambaš-e ašĝal-e Wall Street”, *Ettela'at-e siyasi-eqtesadi*, šomare-ye 285, payiz.
- Dehšiyar, Hossein, (B 1390) “Bohran-e eqtesadiyye Amrika: az ĝambaš-e Tea party ta ašĝal-e Wall Street”, *Faslname-ye pežuhešha-ye ravabet-e beino-l melal*, doure-ye noxost, šomare-ye I, payiz.
- Šokuhi Nasab, Hasan, (1390) “Ğambaš-e ašĝal-e Wall Street: tadavvom-e ĝambašha-ye gozašte ba šeklgiri-ye ĝambaš-e modern”, *Faslname Motale'at-e Amrika*, piššomare 4, zemestan.
- Feizi, Seirus, (1390) “Ğambaš-e milišiya dar Eyalat-e mottahede: ahdaf-e mobarezan va peiamadha”, *Ketab-e Amrika II* (viže mesa'el-e daxeli-ye Amrika) Tehran, Mo'esse-ye farhangi motale'at va tahqiqat-e bein-el melali abrar-e mo'aser-e Tehran.
- Qaderi Kangavari, Rouhollah, (1395) *Ğambaš-e 99 dar sadi ašĝal-e Wall Street (mahiyyat va peiamadha)*, Tehran, Markaz-e asnad-e enqelab-e eslami.
- Gidanz, Antoni, (1373) *Ğame'ešenasi*, tarĝome-ye Manučehr Saburi, Tehran, Našr-e nei.
- Lotfi, Naqi, va Mohammad, Alizade, (1389) *Tarix-e tahavvolat-e Orupa dar qorun-e ĝadid*, Tehran, Entesarat-e Samt.

Na engleskom

- Adbusters (2010), Online, 12. 03. 2010., www.adbusters.org/blog/adbustersblog.
- Budoff Brown, Carrie, “President Obama at War with himself over Wall Street”, *Politico*, 21. oct. 2011., available at: <http://www.politico.com/news/stories/1011/66514.htm>.
- Flowers, Margaret and Zeese, Kerin, (2012) “Occupy in Not Dead, Occupy Continues to work for Justice”, *GR*, June, 21.
- LeBaron, Genevieve, (2012) “Seneca Falls Convention of 1848” 17. Jan. available at: <http://womensuffrage.org/p=429>.
- Loveday, Veronica, “Feminism & the Women-s Rights Movement” 2009. available at: https://www.georgiastandards.org/resources/.../SSUSH24_1290.pdf.
- McGerr, Michael, (2003) *The Fierce Discontent: The Rise and Fall of Progressive Movement in America, 1870–1920*, New York: Oxford University Press.
- Rayner, T., (2011) “Swarm Wall Street: why an anti-political movement is the most important force on the planet”, *Coalition of the Willing*, October 10. available at: <http://www.coalitionblog.org/2011/10/swarm-wall-street-why-an-anti-political-movement-is-the-most-important-force-on-the-planet/>
- Tarrow, S., “Why Occupy Wall Street is Not the Tea Party of the Left”, *Foreign Affairs*, 10/10/2011.
- The State Group, (2010) “The World's 99 percent”, *Foreign policy*, (Online) 18. 10. 2010. www.foreignpolicy.com/articles.
- Tilly, Charls, (1984) “Social Movements and National Politics”, In Bright and Harding: *Statemaking and Social Movements*, University of Michigan Press.
- Wallerstein, I., (1990) *The Capitalist World-Economy*, Cambridge: Cambridge University Press
- http://occupywallst.org/article/who_we_are/.

Rouhollah Kaderi Kangavari¹

METHODOLOGY OF UNDERSTANDING THE SOCIAL MOVEMENTS WITH THE EMPHASIS ON THE MOVEMENTS "OCCUPY WALL STREET" AND "TEA PARTY"

Abstract:

History of the United States records a large number of social movements, moreover, this state was founded due to a movement that emerged as a protest against English colonialists. After World War II, large social movements appeared such as: the Women's Rights Movement, the Workers Movement, the Peace Movement, the Civil Rights Movement, the Human Rights Movement, the Movement against Nuclear Weapons, the Ecological / Environmental Movement, the Movement against the Death Penalty, the Anti-Global Movement, the Abortion-Rights Movement, the anti- Abortion Movement and LGBT Support Movement. In doing so, one should not forget the Tea Party movement that appeared on the US social and political scene in 2009 as a reaction by the Republicans and conservatives to the election of Barack Obama for the first African-American president of the United States. The 2011 Occupy Wall Street movement emerged as a protest against the banking system and the functioning of the capitalist system. Of course, the Occupy Wall Street movement did not seek the abolition of the capitalist system, but it felt that the current economic framework requires extensive reforms that will not only hit people, but will be an opportunity to eradicate existing political and economic corruption.

The thesis on which the work is based is that the Occupy Wall Street movement is still taking place and although its future can not be predicted, given the experience of other socio-political and economic movements of America, this movement will leave a mark and its influence will surely affect economic and legal order of the USA, especially in the banking sector. Also, the slogans and mottos of this movement, even if they happen to be completely destructive, will cause changes on two levels: within the system and in economic relations (financial control and the financial system of the USA) that can not be ignored.

Key words: Movement, Sociology, *Wall Street*, *Tea Party*, capitalism.

¹ Director of the Scientific and Research Institute "Ibn Sina", Sarajevo.